

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Enchiridion, Sive Manuale Confessariorum Et Poenitentium

Azpilcueta, Martín de

Antverpiæ, 1625

Sextum, animæ actus humanos, quibus in æternam beatitudinem, vel
miseriam itur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41661

De actu humano, siue morali animæ humanæ.

PRÆLVD. VI.

- 1 Actus humanus & moralis idem: & quid sint.
- 2 Voluntarium simpliciter, & secundum quid.
- 3 Omissio pura quid.
- 4 Violentum quid, & in quo à metu differat.
- 5 Metu facta regulariter valere, sed rescindi posse: nisi, &c. m. 5.
- 6 Sacramenta quæ metu facta valent.
- 6 Violentus nullus est actus elicitus, siue interior.
- 6 Voluntas etiam à Deo non cogitur violenter.
- 7 Metu factum rescinditur, non autem blanditijs extortum.
- 8 Ignorantia quæ facit actum non esse humanum.

DE actu humano, siue morali dicimus sequentia. *Primo*, quod ea, quibus in beatam vitam, vel mortem eternam ab adultis mentis cōpōitibus itur, sunt actus humani, siue morales, secundum S Thomam, receptum. *a* Definitur autē actus humanus, siue moralis esse *actus hominis transitorius, & voluntarius perfecte ac simpliciter, vel omissio eius.*

Dixi, *Transitorius*, ad differentiam habituum, qui sunt qualitates stabiles, & permanentes. *b*

2 Dixi, *Voluntarius*, ad excludendū actus hominis omnino violentos: qui sunt illi, quorū principium est ab extrinseco, passo non cōferente vim, id est, eo qui patitur, non opitulāte, neque iuuante, qualis est is, quo homo per vim absolutam facit, vt oblatio thuris, quæ, per manū violenter ab alio ad id adactā, idolo fit.

Dixi, *Perfēte*, ad excludendum actus puerorum, amētium, & subito ex sola imaginatione absq; deliberatione, more brutorum agentium, quorum actus, etsi ea parte sint voluntarij, quia propter finem (saltē imperfecte cognitū) aguntur, non tamen sunt perfecte voluntarij, quia non aguntur propter finem satis perfecte cognitum, eo quod non aguntur ob finem cognitum propter rationem, & proportionem, quam habet finis ad id, quod propter illum agitur: quod solius iudicio, & ratione vtentis est, vt pulchrè de more docet Angelicus doctor. *d*

3 Dixi, *Simpliciter*, ad excludendos actus factos metu, qui licet non sint secundū quid voluntarij, sunt tamen simpliciter tales, & probatur per cap. sacris. *f* quatenus ponit differentiā inter cōmunicationem violenter incussam, & metu, siue vi cōditionali factam. Dixi, *Vel omissio*, ad comprehendendam omissionē, per quā id, quod quis potest, & debet agere, nō agit, iuxta eūdem ex quo, & altero Tho. *h* colligas, tria requiri ad hoc, vt omissio cuiuspiā sit pure voluntaria, videlicet, quod possit & debeat facere, & nō velit, negatiue tantū, id est, quod neque velit, neque

a Actus humanus quid.

a In 1. 2. q. 6. art. 1 & alios in 2. li. sen. 24. & 25.

b Iuxta Aristot. in prædicam. quæ lit.

c Cap. presbyteros, 50. distinc.

d In 1. d. qua. 6. art. 2.

e Secundum eundem S. Th. in ead. qn. 6. ar. 6.

f De his quæ vi.

g Ibidem. *h* Vbi supra, art. 3.

Omissio ve sit pure voluntaria quid requiratur.

nolit: nam si noller agere, id est, haberet nolitionem, siue voluntatem non agendi, non esset tam actus omissionis, quam commissionis.

Secundo dicimus, quod ex ijs inferitur. Primo ratio decidendi principij causae, a quatenus habet, nihil peccare illam, cuius omnino renitentis virginitas violatur, quia imo, vt beata Lucia, relata ibi à Gratiano dixit, ea duplicatur ad coronam.

4 Inferitur secundo, quod actus (etiam metu factus) est actus humanus, quia est voluntarius simpliciter, licet sit inuoluntarius secundum quid, vt ait Aquinas b. & probatur in cap. merito, quatenus habet, eum, qui metu alicuius mali facit aliquid, velle illud, licet non propter se, sed propter aliud. In quare insignis quidam Theologus d & insignissimus Decius e lapsi fuerunt, quatenus dixerunt, metu facta non esse simpliciter voluntaria, sed secundum quid tantum. Ratio siquidem diuersitatis inter violentem, & metu factum, illa est, quod violentem dicitur, cuius principium est ab extrinseco, passio non conferente vim, siue non adiuuante, iuxta legem, s. quae habet, vim esse rei maioris, impetum, cui resisti non potest, vt tradit Angelicus doctor g: qualis est thurificatio supra dicta: quod autem metu fit, licet ab extrinseco impulsionem habeat, passum tamen, id est, qui compellitur, confert vim, & adiuuat, quia consentit. h

5 Et ita factum per vim puram, nec meritum, nec peccatum est, neque prodest, neque nocet quoad vltimum forum, quia non est actus humanus, factum autem metu, quia est actus humanus, potest aliquando esse meritum, & (vt plurimum) prodest, & nocet quoad vtrūque forum, quāuis regulariter rescindi possit, nisi quoad sacramenta characterem imprimentia, quoad quae non potest rescindi h: & nisi quoad ea, quae liberam & spontaneam voluntatem requirunt, vt matrimonium. I quia illa metu facta nihil valent, & sine vlla rescissione sunt inualida. siue nulla.

6 Inferitur tertio, quod nullus actus voluntarius elicitus, siue interior potest esse violentus; nam nullus talis fit passio non conferente vim. Voluntas enim, siue anima velle potens, non potest absolute cogi, siue per vim praecisam ad actum a se ipsa eliciendum, id est ad volendum, aut nolendum, vt pulchre probat S. Tho. m Nam, vt ait, etiam si moueatur, & cogatur à Deo ad volendum, non patitur violentiam: quia ipsa confert vim, & adiuuat, dum vult: & ita non fit passio non conferente vim, & consequenter non est violentum per supradicta

7 Inferitur quarto, quod nullus actus, neque interior, neque exterior desinit esse voluntarius, eo quod producat per concupiscentiam plurimum impellentem animam ad volendum; imo est magis voluntarius. o Quae potest esse recta & noua ratio, quare bladiuq; faciunt, vt actus per eas factus rescindi non possit, sicut metus, & quod licet testamentum metu factum non valeat, a testamentum tamen vxoris, blado sermone mariti procuratum, valet. b

8 Inferitur

32. q. 5.

Vide exemplar.

In 1. 2. q. 6. art. 6. c. 15. qu. 1.

In quodam epistola ad me scripta. e In l. velle. ff. de reg. iur.

fl. 1. ff. quod metus caus. g. 2. 3. q. 175. art. 1. ad 1.

In Dist. e merita, & l. 2. ff. quod metus causa.

Utr resolutio glo. recepta. In c. abbas, de his quae vi fieri.

In Ca. maiores parag item queritur, de bap. & eius est.

In Cap. eum locum, de sponsal. & vorum, ca. de ijs, quae vi fieri.

In 1. 2. qu. 6. art. 4. n. ibi ad 4.

Secundum S. Thom in dicta q. 6. art. 7.

In l. si. ff. si quis aliquem test. prohib.

In l. si. C. eod. & dicta l. si. ff. si quis aliquem.

8 Inferitur do est actus manus re curunt. non tene rata vel p actus: qu terminat

Inferitur quia hic c impellit e non, vt fa

De actu

- 1 Merit
- 2 Grati
- 3 Bona
- 4 Act
- 5 Peccat
- 5 Lex a
- 6 Omiss
- 7 Verba
- 8 De fin
- 9 Peccat
- 10 Peccat
- 11 Peccat
- 12 Peccat
- 13 Peccat
- 15 Peccat
- 16 Act
- 17 Act
- 18 Bonis
- 19 Peccat
- 20 Confis
- 21 Peccat
- 21 Reatu
- 22 Reatu

- 23 Act
- 24 Orosi
- 24 Circu
- 25 Pecca

DE m num & r

8 Inferitur quid, quod actus factus per ignorantiam, aliquando est actus humanus, aliquando non, & quidem est actus humanus regulariter: non est autem humanus, quando tria concurrunt. Quorum primum est ignorantia illius rei, quam quis non tenet scire. Secundum, quod non sit asserata, seu decretata vel procurata. Tertium, quod sit talis, sine qua non fieret actus: quia haec tria efficiunt inuoluntarium. Quae pulchre determinat Angelicus Doctor, & probatur in c. 2. de cont. d.

Inferitur denique sexto, actum humanum non esse habitum: quia hic est stabilis, ille autem, ut dictum est, transitorius; hic impellit eum, cui haeret ad actus sibi conuenientes: ille vero non, ut satis colligitur ex Clement. 2

De actu humano, siue morali bono, qui est meritum; & malo, qui est peccatum.

PRÆLUD. VII.

- 1 Meritum quid, & quotuplex.
- 2 Gratia gratum faciens quid, & quanti valoris. num. 3.
- 3 Bona in peccato mortali facta quantum prosunt.
- 4 Actus humanus malus, & peccatum morale idem.
- 5 Peccatum morale quid, latè.
- 6 Lex aeterna quid, & quid ei contrarium.
- 7 Omissio pura cur dicitur factum negative.
- 8 Verba illa, dictum, factum, concupitum quomodo accipiantur.
- 9 Definitio hae peccati cur eligitur.
- 10 Peccatum & delictum in proposito idem.
- 11 Peccatum originale quomodo voluntarium.
- 12 Peccatum veniale qua ratione vere peccatum.
- 13 Peccata omnia esse mala quia prohibita, ut de se datur.
- 14 Peccatum non est vitium, & quibus constat. num. 14.
- 15 Peccatum ut aliud est in genere entis, & aliud in genere moris.
- 16 Actus, manens idem in genere entis, nunc bonus, nunc malus.
- 17 Actus nullus simul bonus, & malus, etiam diuersa ratione.
- 18 Bonis in agendis ne sint mala, magna cura adhibenda.
- 19 Peccatum cordis, oris, & facti in genere moris vnum tantum esse.
- 20 Confiteri peccatum mentis sine operis non sufficit: sed contra sic.
- 21 Peccatum non esse reatum, licet aliquando sic vocetur.
- 22 Reatus quid proprie, & ad quid transferitur.
- 23 Reatum pro obligatione ad poenam esse filium peccati: & triplicem. num. 23.
- 24 Actionis mater obligatio.
- 25 Otiosum omne malum.
- 26 Circumstantia cuius defectu omnis actus sit malus.
- 27 Peccatur quibus modis circa peccati cognitionem.

DE præfatis membris actus moralis dicimus multa. Primo, quod actus humanus, siue moralis diuiditur in bonum & malum: & quod bonus est, qui nulla lege ob se, neque ob

C 4

suas

In illa q. dicitur Et Capie. ignorantia de regim. l. 6. & c. in. 37. d. 3. melius, parag. ad in. dum q. 2. sub cap. turbat. cum eis ad notatis pro gloss. & doctores e parag. in. de sum. Tri. nit. & fid. Catho. & Card. i. mo. len. ibid.